

OILADA KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI BOLALARNING IJTIMOIIY XUSUSIYATLARI SHAKLLANISHINING PEDAGOGIK ASOSLARI

Mamedova Maftuna Muxidinovna

Bixoro davlat pedagogikaga instituti Maktabgacha ta'lim kafedrası o'qtuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning o'qib axloqi va tarbiyasi kabi masalalarida oilada ota-onaning o'rni haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy tarbiya, malaka, Komenyskiy, vazifalar, maktabga tayyorlov, oila.

PEDAGOGICAL FUNDAMENTALS OF THE FORMATION OF SOCIAL CHARACTERISTICS OF CHILDREN OF PRIMARY SCHOOL AGE IN THE FAMILY

Mamedova Maftuna Mukhidinovna

Lecturer of the Department of Preschool Education, Bixoro State Pedagogical Institute

Abstract: In this article, information about the role of parents in the family in matters such as morals and education of preschool children given

Key words: social education, competence, Comenius, duties, preparation for school, family.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ ХАРАКТЕРИСТИК ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА В СЕМЬЕ

Мамедова Мафтуна Мухидиновна

преподаватель кафедры дошкольного образования Бихорского государственного педагогического института

Аннотация: В данной статье изложены сведения о роли родителей в семье в таких вопросах, как нравственность и воспитание детей дошкольного возраста даны

Ключевые слова: социальное воспитание, компетентность, Коменский, обязанности, подготовка к школе, семья.

KIRISH

Respublikada yosh avlodni ma'naviy jixatdan barkamol qilib voyaga etkazish maqsadida turli mazmunlarda ko'rik-tanlovlar o'tkazilib kelinmoqda. Birinchi chaqiriq O'zbekiston Respublikasi Oliy majl isining XI sessiyasida qabul qilingan "Oila kodeksi" sharqona va umuminsoniy axloq normalari mushtarakligida shakllangan, farovon oilalarning manfaatlarini ta'minlashda muhim xuquqiy poydevor bo'ladi. Konsititutsiyaga binoan, "Onalik va bolalik davlat tomonidan muxofaza qilinadi " (65-modda).

Bolaga oilada yaxshi tarbiya berish bola hayotining daslabki davrlaridan boshlaboq, ota-ona oldida turgan asosiy maqsad va vazifalardir. Y

a'ni ota-ona uchun ham qarz, ham farzdir, oila bolaga ta'sir ko'rsatadi, uni atrofidagi hayotga moslaydi .

Jamiyatda esa tarbiya faqat ota-onaning shaxsiy ishigina bo'lib qolmasdan, balki ularning ijtimoiy burchi hamdir. Maktabga umumiy va maxsus tayyorgarlik ko'rishga jiddiy talablar qo'yilgan, shuning uchun bolani maktabga doimiy ravishda tayyorlash kerak. Tayyorgarlik o'z-o'zidan, avtomatik tarzda paydo bo'ladi. Faqat maqsadga yo'naltirilgan va uzoq muddatga mo'l-jallangan tarbiya jarayoni bolani maktabga yaxshi tayyorlanishiga olib keladi.

Bolani qachon va qancha tayyorlash kerakligi haqida kattalar orasida turli fikrlar mavjud. Ko'pchilik ota-ona va tarbiyachilar 3 yoshdan boshlab, 1-sinfga bir yil qolgungacha tayyorlashni ku-chaytirish kerak deb hisoblashadi. Ammo boshqalar faqat mak-tabdan oldingi bir yil davomida tayyorgarlik qilish kerak deb ay-tishadi. Ba'zi ota-onalar bola bog'chaga borishi bilan maktabga tayyorgarlik boshlanadi, deb o'ylashadi.

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni har tomonlama yetuk, go'zal axloqli, xush odobli inson qilib kamol toptirish hozirgi kunning muhim vazifalaridan biridir. Chunki bu narsa milliy qadriyat va ruhiyatni tiklash jarayonida ta'lim va tarbiya samaradorligini oshirish masalasidan kelib chiqadi. Mazkur muammoni o'rganishda psixologlar oldida turgan vazifani muvaffaqiyatli amalga oshirishda boshlang'ich

ta'limni ilmiy asosda to'g'ri yo'lga qo'yish uchun o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish zarur. O'quv faoliyati kichik maktab yoshidagi o'quvchi uchun nafaqat bilish jarayonlarining yuqori darajada rivojlanishi, balki shaxsiy xususiyatlarining rivojlanishi uchun ham imkoniyat yaratadi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti o'zining asosiy vazifasi etib har bir bolashaxsini maksimal rivojlantirish va uni keyingi rivojlanish bosqichiga tayyorgarligini ta'minlash maqsadida tashkilotda ijobiy psixologik mikroklimat vasharoit yaratishni belgilaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning oilada o'z "men"ini anglashi juda muhim hisoblanadi. Pedagoglar va psixologlar oila muammolarini, uning an'ana va udumlarini, bola shaxsining shakllanishida oilaning ta'sirini ko'plab tadqiqotlarda o'rganganlar. Bola ota – onaning faqatgina tarbiyaviy ta'sir etish mahsuli emas. U o'z oilasini o'zicha tushunadi va qabul qiladi. Oiladagi o'z o'rnini o'zaro aloqada belgilaydi va oilada o'zini shaxs sifatida anglaydi. Bolalar oilada ro'y berayotgan hodisalarga kattalarga nisbatan boshqacha baho beradilar. Biz qachonki atrofimizdagi olamni bola ko'zi bilan ko'rishga o'rganib olganimizdan so'nggina, ularni to'g'ri tushunamiz, hayajonlariga, qayg'ulariga yordam bera olamiz. Bugungi maktabgacha pedagogikada maktabgacha yoshdagi bolalarning oilada bolani shaxs sifatida idrok etilishi va uning ijtimoiy xususiyatlari taraqqiyotiga ta'siri, oila a'zolarining o'zaro munosabatlari doirasida ijtimoiy roller haqidagi tasavvurlar shakllanishi, kattalarga taqlid orqali muloqot ko'nikma malakalarining tarkib topishi kabi masalalar o'rganilmoqda.

MUHOKAMA VA NATIJA

Maktab hayotiga bolani kim tayyorlashi kerak? MTT tarbiyachilari bolani maktabga tayyorlash butun bog'cha davrida amalga oshishi kerakligini tushunishadi va dastur talablariga binoan uni amalga oshirishadi. Lekin aynan maktabga borishdan avval ular tayyorgarlikka alohida diqqat-e'tiborini qaratishadi: talaffuzdagi kamchiliklarni bartaraf etishadi, bilimlarni bir sistemaga solishadi, qo'llaming mayda harakatini rivojlantirishadi va hokazo. Lekin, oila - bola tug'ilishidan keyin yashaydigan birinchi ijtimoiy muhit.

Oilada bola o'zining birinchi ijtimoiy tajriba va malakalarini orttiradi, ota-ona va

kattalar namunalari orqali tarbiyalanadi, oilaviy rishtalarni tushunib yetadi va qadrlaydi. Shuning uchun bolani maktabga tayyorlashda oila hal qiluvchi, mu-him ahamiyatga ega. Ota-onalarning ko‘pchiligi bolani maktabga tayyorlashda bog‘cha bilan oilaning hamkorligi zarur deb hisoblashadi. Ba’zi ota-onalar esa bolani maktabga tayyorlashda javobgarlikni bog‘chaga yuklashadi, ba’zilari esa butun javob-garlikni o‘z bo‘yniga olishadi.

Y.A. Kamenskiyo‘zining «Onalar maktabi» kitobining maktabga tayyorlash bobida yozishicha, barcha insonlar bajaradigan ishlar, ma’lum bir tayyorgarlikni talab qiladi.¹ Ota-onalar shunio‘ylab, o‘z bolalarini maktabga tayyorlashadi. Maktabga har tomonlama tayyorgarlikdan tashqari, Kamenskiy ota-onalar uchun quyidagi vazifalarni ko‘rsatadi:

1. Bolalarda maktabga borganda, o‘z tengdoshlari bilan o‘qigan va o‘ynaganda xursandchilik hissini tug‘dirish.
2. Bolalarga maktabdagi ta’limning mohiyatini tushuntirish, ularni maktabdagi faoliyat turlari bilan tanishtirish.
3. Bolalarda bo‘ljak o‘qituvchilarga nisbatan hurmat va ishonchni shakllantirish.

Hozirda ota-onalar bolalarni maktabga qanday tayyorlashmoqda. Ota-onalarning ko‘pchiligi maktabda yaxshi o‘qishning shartlaridan biri shaxsning umumiy rivojlanishi deb hisoblashadi. Ammo, bolaning aqliy rivojlanishi eng asosiysi deb bilishadi, shuning uchun mashg‘ulotlarda bilim, nutq, tafakkur va xotirani rivojlantirishga harakat qiladilar. Keyingi o‘ringa bolaning o‘qish va yozish malakalarini rivojlantirishni qo‘yishadi, yodlatishadi, suhbatlashishadi, birgalikda mantiqiy o‘yinlar o‘ynashadi. Gohida mehnat, sport, ashula yoki raqs bilan shug‘ullantirishadi.

Bola yashab turgan oilani o‘rganish ota-onalar bilan yaqin aloqa o‘rnatish va ularga yordam, maslahatlar berishning samarali yo‘llaridan biridir. Tarbiyachi oilaga tekshiruvchi sifatida emas maslahatchi, do‘st va bola tarbiyasiga yordam beruvchi

¹ orbosheva, M. (2022). МУЛОҚОТ ЖАРАЁНИДА МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛА ШАХСНИНГ ИЖТИМОЙ-ПСИХОЛОГИК РИВОЖЛАНИШ ХУСУСИЯТЛАРИ. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 2(6). извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/7459>

shaxs sifatida boradi. Tarbiyachining oilaga borishidan asosiy maqsad bola yashayotgan sharoitni ko‘rish va zarur bo‘lsa ota-onalarga yordam ko‘rsatishdir. Oilani borib ko‘rish va ota-onalar bilan suhbatlashish katta pedagogik odat bilan o‘tkazilishi kerak. Ota-onalar bilan suhbatda bolaning eng yaxshi tomonlarini ochib berilsa, ota-onalarning tarbiyachiga bo‘lgan hurmati va ishonch i ortadi. Tarbiyachi bolaning uyida ko‘rganlarini qayd qilish bilan bir qatorda ularni tahlil qiladi, ota onalar majlislarida oilaviy tarbiyadagi ijobiy va salbiy tomonlar haqida gapiradi. Ularga o‘zining maslahatlarini beradi. Oila tarbiyasidagi ijobiy ishlarni ota-onalar uchun tashkil etilgan testlarda aks ettirish ham mumkin. Oilani borib ko‘rgandagi taassurotlarini tarbiyaviy ishlarni hisobga olish ustuniga yozib qo‘yishi kerak Oilaga kamida yiliga 2 marta borib ko‘riladi tarbiyachining oilaga borishi ota-onalarda pedagogik madaniyatni oshiradi.

Ota-onalar bilan shaxsiy suhbatlar. Oila bilan shaxsan ishlashning eng keng tarqalgan usuli sifatida qo‘llanadigan suhbat bolalarni ertalab qabul qilish va kechqurun kuzatish vaqtida o‘tkazilishi mumkin. Ular tarbiyachilar bilan ota-onalarni bir-biri bilan yaqinroq tanishishlariga yordam beradi. Tarbiyachining ota-onalar bilan ertalab o‘tkazadigan suhbatlari qisqa muddatli bo‘ladi, shuningdek uning yaqinlarida yaxshi kayfiyat, tarbiyachiga ishonch hissi paydo bo‘lishida katta ahamiyatga ega. Ota-onalarni bola tarbiyasida yo‘! qo‘ygan biror kamchilik va xatosi ni tahlil qilish uchun ular bilan yanada mufassal suhbat o‘tqazish zarurati tug‘ilganda vaziyatni tuzatish uchun malakali maslahat hamda tavsiya berish kerak bo‘lganda maslahatlar o‘tkaziladi.

XULOSA

Agar tarbiyachiga aynan bir masala bir nechta ota onani qiziqtirayotgani ma‘lum bo‘lsa, ular uchun umumiy maslahatlar tashkil etadi. Pedagog maslahatga oldindan tayyorlanadi: zarur adabyotlarni va ko‘satmali materiallarni tanlaydi. Maslahat o‘tkaziladigan aniq vaqt xaqida ota-onalarini ogohlantiradi. Bunday maslahatlar onda sonda va muntazam o‘tkazilishi mumkin. Ota-onalarning guruhiiy majlislari zaruriyatiga qarab yil choragida bir niarta o‘tkaziladi. Bunday majlislardan maqsad ota- onalarni aniq pedagogik masalalar bilan tanishtirishdir. Ularda mazkur

guruhdagi bolalarni tarbiyalash masalalari muhokama qilinadi, guruh ish i bilan bog‘liq tashki liy masalalar qarab chiqiladi, ota-onalarning bayramda ishti rok etishlari haqida gapiriladi. Xulosa qilib aytganda, bolani maktabga tayyorlashda maktabgacha ta’lim tashkilotlari tarbiyachilari bilan ota-onalarning hamkorlikda ish yuritishi ijobiy natija beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati :

1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari togrisida”gi PQ-361 sonli qarori-T: 2018-yil 9sentyabr.2.Sodiqova Sh.A. “Maktabgacha pedagogika” Fan va texnologiya. T.2017-yil.

[2]Maftuna M. OILADA MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING SHAXS XUSUSIYATLARINI SHAKILLANTIRISH //Involta Scientific Journal. – 2022. – T. 1. – №. 4. – C. 266-274.

[3]Muhidinovna M. M. OILADA MAKTABGACHA VA KICHIK MAKTAB YOSHDAGI BOLALARNING IJTIMOIIY XUSUSIYATLARINI SHAKILLANTIRISH //BOSHQARUV VA ETIKA QOIDALARI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – T. 2. – №. 2. – C. 103-107.

[4]Muhidinovna M. M. Preschool Education System and Family Cooperation in the Formation of Social Characteristics //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – T. 2. – №. 2. – C. 267-270.

[5]Mamedova M. MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING IJTIMOIIY XUSUSIYATLARINI SHAKLLANTIRISHDA TARBIYANING O’RNI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – T. 8. – №. 8.